

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Vaasan
yliopisto

OULUN
YLIOPISTO

Vaativassa työssä toimiminen: esimerkkinä sosiaalityö

Sirkka Alho YTT
Yliopistonopettaja

Flinga-tehtävä

- Palauta hankala tai vaikea hetki mieleesi. Se voi olla lyhyt hetki tai pidempi aikaväli työssäsi. Mieti, mikä auttoi sinua jaksamaan silloin? Millä tavoin tuit itseäsi vaikeassa tilanteessa? Kirjaa ”punaiselle” vaikea tilanne ja ”vihreälle”, mikä auttoi.

Flingan ”aamukahvin” tuotokset

- Uhkailu
- vaativat omaiset asiakkaan asioita hoitamassa
- saatuun palveluun erittäin tyytymätön omainen
- sopivaa palvelua ei löydy palvelujärjestelmästä
- Itsetuhoinen asiakas, joka ei suostu hoitoon
- jos ei saa tukea asiakasasioihin, kun tarvitsee. Yhteisen harkinnan puute
- lastensuojelutyössä mennään lähelle asiakasta
- Lainsäädännön muutokset
- Työtoverin/ esimiehen tuki
- kollegoiden tuki
- Viranomaisyhteistyö
- sen ajattelemisen, että henkilön raivo kohdistuu ammattipersonaan, ei minuun henkilökohtaisesti
- kollegoiden tuki
- Aika käsitellä asiaa, perusteluiden antaminen
- Koulutusmahdollisuudet
- Tuen saaminen päätöksen tekoon
- taukojen pitäminen, yhteen työtehtävään keskittyminen kerrallaan
- Mahdollisuus työparityöskentelyyn kollegan kanssa ja monialainen työ
- systeemisen tiimin tuki, keskustelut asiasta

Sisältö

- Miksi sosiaalityö on vaativaa?
- Auttajan ylikuormitus
- Mitä on myötätuntouupumus- ja stressi?
- Uupumisen syitä sosiaalityössä
- Itsemyötätunto ja elpyminen
- Työhyvinvointi ja sen elementit

Sosiaalityön vaativuus (Tammelin & Mänttari-van der Kuip 2021)

- Eettinen kuormitus sosiaalityössä
- Työn jännitteisyys ja kompleksisuus
- Eettiset ristiriidat: ”mahdotonta, mutta välttämätöntä” (Berrick 2018)
- Työn luonne
- Työn rakenteet (moraalinen ahdinko) (Jameton 1984)
- Näennäisautonomia
- Puuttuvat ja rikkinäiset työn tukirakenteet
- Yksin jättävä organisaatio - eettisesti haastavaa tehdä liian yksin – kuormitus kasvaa

Miksi sosiaalityössä?

Tunteet kuuluvat sosiaalityöhön

Uupumisen riski auttajatyössä on korkea, sosiaalityössä myötätuntouupumusta on tutkittu kohtuullisen paljon (mm. Bridge & Fingley 2007)

Onko sosiaalityössä riittävästi itsereflektiivistä työskentelyä identiteetin ja auttajana kasvamisen suhteen?

Psykososiaalisen työn merkitys sosiaalityössä? Jääkö muiden lähestymistapojen varjoon? Onko byrokraatin rooli itse asiassa suojavaate?

Kriisien ja traumaattisten asioiden jatkuvaa kohtaamista työssä

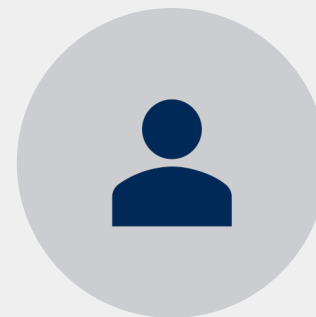
Auttajan kuormitus ja miten sitä voi välttää?

UUPUMISEN SYITÄ
AUTTAMISTYÖSSÄ

UUPUMUKSESTA
ELPYMINEN

TYÖHYVINVOINTI
JA TYÖN IMU

Missä tilanteissa?

Ylikuormitustilanteissa ajattelu- ja tulkintatavat saattavat kehittyä kuitenkin kielteisesti

Ongelmista tulee ylivoimaisia ja niiden tulkinnat kehittyvät pessimistiseksi

Kiihtyvässä työtahdissa ja vaatimuksissa voimavaroja ei voi kasvattaa, ammatillinen stressinhallinta ei enää riitä

Uupumisen syitä auttamistyössä

Kohtuuton työmäärä

Muu elämä vie voimavaroja

Ongelmallinen, muu suhde työhön

Empaattisen, vastuullisen työntekijän kuorma

Epärealistiset tulostavoitteet muualla organisaatiossa, tulospaineet

Työyhteisö ei tue työn rajaamista

Suhde työhön epärealistinen, koko identiteetti työn varassa

Välittämisestä uupuminen (Skolholt 2008)

Alkaa jatkuvasta tunnekuormasta

Katkeamattomat liittymiset ja erot

Empaattisuuden ylisääteleminen

> johtaa etäisyyden ottamiseen tai kovettumiseen

> oma kokemus riittävän hyvästä työntekijästä?

Uupuminen, väsyminen

Kyynistyminen

Ammatillisen itsetunnon heikkeneminen

Myötätuntostressi

Seuraus asiakkaiden emotionaalisesti raskaiden tilanteiden toistuvasta todistamisesta ja jakamisesta

Asiakkaan tarinat siirtyvät murheina työntekijän mieleen

Lähteenä on työn sisältö eikä työntekijöiden persoonalliset piirteet tai epäammattillinen toiminta

Yhteisön suhtautuminen vaikuttaa myötätuntostressin syntymiseen

Myötätuntouupumus

Liittyy työn emotionaalisiin haasteisiin

Työntekijän kokemuksia alkaa hallita riittämättömyyden tunne ja ammatillinen itsetunto alkaa heiketä

Itsekritiikki ja itsesyytökset

Myötätuntouupuminen

”Kun väsy ja siinä sitten tuijottaa asiakasta, niin tulee tarve pistää lisää höyryä, tehdä mitä vaan, kun tulee niin hyödytön olo ja valtava syyllisyyden tunne”

Riski suuri, kun työskennellään traumatisoituneiden asiakkaiden kanssa

Myötätunnosta uupuva kuormittuu siitä, että toisen kokemus ”valuu” osaksi omaa kokemusta

Voi tulla ylisuojelevaksi, reaktiivinen, pelokas

Myötätuntouupuminen on läheistä sukua sijaistraumatisoitumiselle (Nissinen 2007)

Mitä uupumuksesta seuraa?

Mielekkyyys katoaa

Voi olla
aikaisemmin ollut
kutsumusammatti,
elämän tehtävä

Työ muuttuu usein
rutiiniksi

Työ ei tuo
vaihtelua

Työolosuhteet
rapautuvat, eikä
koe pystyvänsä
auttamaan

Liian suuret
asiakasmäärät

Missä tilanteissa?

Asiakastilanteessa työntekijän aiemmat kokemukset ja ammatillinen tietotaito tuottavan asioille merkityksiä

Henkisesti raskaissa tilanteissa työntekijä muokkaa asiakkailta saamaansa tietoa, peilaa sitä aikaisemmin kertyneeseen tietoon, muodostaa ajatuksia ja tulkintoja, joiden avulla **ongelmista tulee hallittavia**

Missä tilanteissa?

Ylikuormitustilanteissa ajattelu- ja tulkintatavat saattavat kehittyä kuitenkin kielteisesti

Ongelmista tulee ylivoimaisia ja niiden tulkinnat kehittyvät pessimistiseksi

Kiihtyvässä työtahdissa ja vaatimuksissa voimavaroja ei voi kasvattaa, ammatillinen stressinhallinta ei enää riitä

Myötätuntotyydytys

Ammatillinen kokemus osallisuudesta toisen ihmisen tragedian jakamiseen ja hänen auttamiseen

Työntekijällä on tunne, että voi tukea riittävästi asiakkaan voimavaroja ja elämän eheytymistä – työntekijän työpanos riittää auttamaan asiakasta hänen selviytymiskamppailussa

... jatkuu

Syntyy tarkoituksenmukaisesta ammatillisesta toiminnasta ja antoisasta vuorovaikutuksesta asiakkaiden kanssa

Työntekijän ja asiakkaan hetkelliset kohtaamiset ja pitkäaikainen yhteistyö

Ammatillisen kasvun osatekijä

Itsemyötätunto, mitä se on? (Ahlvik & Paakkanen 2017)

- Vaikuttaa positiivisesti resilienssiin eli sinnikkyteen, itsensä kehittämiseen, elämäntyytyväisyyteen, emotionaaliseen joustavuuteen.
- On tervettä itseä kohtaan tunnettua tukevaa käyttäytymistä
- Itsemyötätunto on sidottu käsitykseen ihmisen arvosta ja arvokkuudesta, huolimatta siitä, miten hyvin suoriudumme asioiden hoitamisesta
- Ihmisyyteen kuuluvat epäonnistumiset ja onnistumiset ilman, että arvomme siitä muuttuu.

Työilmapiiri ja itsemyötätunto

Itsemyötätunto

Ystävällisyys itseä kohtaan

Jaettu ihmisyyys

Tietoinen läsnäolo

Toiminta

Itsen ja toisten lempeä kohtelu

Myötätuntoinen kohtaaminen

Itsen ja muiden havaitseminen

Tulos:

Autenttisuuden ilmapiiri

Psykologinen turvallisuus

Elpyminen ja uudelleen suuntaaminen

Voimavarat palautuvat pian, jos tilanne ei ole päässyt pitkälle

Stressi yleensä korjautuu levolla ja ylimääräisten voimavarasyöppöjen karsimisella

Uupumuksesta palautuminen vaatii kuitenkin aikaa

Askeleet uupumisesta toipumiseksi

1. Ongelman myöntäminen
2. Etäisyyden ottaminen työhön
3. Ruumiillinen ja henkinen elpyminen
4. Arvojen uudelleen arviointi
5. Konkreettisten mahdollisuuksien selvittäminen
6. Muutokseen ryhtyminen (Bernier 1998)

Työhyvinvointi

Luovu turhasta
kiltteydestä

Tee kalenteristasi
tärkein työkalusi

Uskalla unelmoida

Tuunaa työtäsi

Jos työskentelet
yhdessä toisten kanssa,
seuraa onko onko
työpaikallasi tai
työyhteisössäsi:

... jatkuu

Keskinäistä
luottamusta ja
kunnioitusta

Selkeä tunne
yhteisöstä

Huumoria ja iloa

Kaikilla tilaa kehittyä,
onnistua ja kokea
ammattiyllpeyttä

Mahdollisuus tehdä
valintoja, suunnitella,
ja kontrolloida omaa
työtä

Järkevä työmäärä,
mahdollisuus tehdä
työ hyvin ja saattaa se
loppuun

Toimivat
palautteenantotavat

Riittävä palkka tai
palkkiot

Kohtuulliset odotukset
ja hyvä, kunnollisesti
resursoitu johtaminen
ja esimiestyö

Tunne työn
merkityksellisyydestä

Työn imu

Motivaatio auttajalle
olennaisen tärkeä

Työstä tulee nauttia, työn
tuloksista myös

Vastaako työ johonkin
muuhun ääneen
lausumattomaan
tarpeeseen?

Jokaisella on joskus
nihkeitä ja
vastentahtoisia tehtäviä,
kyse tasapainosta niiden
välillä

Mahdollisuudet tehdä
sitä, mihin taipumukset
viittaavat

Työn sisäinen
palkitsevuus

Voi olla suurimman ajan
tyytyväinen työhönsä

Työn imu voi syntyä
vastusten voittamisesta

Minkälaista tukea saat ensisijaisesti työtehtäviisi ja työssä jaksamiseen? (Alho 2023)

- Muuta vertaistukea (101/30)
- Työnohjausta ryhmässä (101/29)
- Johdon tukea (101/14)
- Yksilötyönohjausta (101/9)
- Perehdytystä (101/5)
- Mentorointia kokeneemmalta kollegalta (101/5)

Tietoisuus tunteisiin työssä

- Esim. lastensuojelussa puhumme usein faktoista ja yritämme vedota järkeen (miten pääsemme tavoitteisiin)
- Yhtä merkityksellistä olisi kysyä: miltä nämä tavoitteet tuntuvat? Minkälaisia tunteita tilanne ja faktat herättävät?
- Jos vahva tunnetila päällä, järkeen vetoaminen ei toimi. Ensin on käsiteltävä tunteet

Auttajaksi kasvetaan

- Ei-tietämisen vaaliminen!
- Hyvä auttaja on nöyrä – realismia ihmisen ja työn monimutkaisuudesta
- Valmis hylkäämään aikansa eläneet opit, uusien toimivimpien tilalle
- Liiallinen oleilu mukavuusalueella tylsistyttää
- Toisaalta jatkuva omien taitojen ja resurssien rajoilla oleminen ylikuormittaa
- Hyvä esihenkilötyö
- Kollegoiden tuki, vertaismentorointi
- Työnohjaus (yksilö, ryhmä))
- Alkuvaiheessa monimutkaista, pyrkimys saamaan tilannetta haltuun omaksumalla jonkin tilannetta yksinkertaistavan työskentelymallin tai pyrkimällä ottamaan mallia arvostamiensa työntovereiden tai ohjaajien työtavasta

Kuprut kunniaan

Koulutus, kokemus, tai selkeä työskentelymalli ei suojaa auttajaa haastavilta ja henkilökohtaisestikin raskailta kokemuksilta asiakastyössä

Merkittävin positiivinen palaute tulee tulee asiakassuhteen kuprujen ja katkosten muodossa

Reflektiivisyys on taito, jonka oppii harjoittelemalla

Tärkeintä on miettiä, mitä kupruista voi oppia

Systeminen työote sosiaalityön urapolulla (20 op)

- Seuraava opintojakso:
- STOM6004 Henkilöstön johtaminen ja osaamisen kehittäminen tutkinnon jälkeisessä sosiaalityössä – systeminen näkökulma
- Opinto-oikeusaika: 20.3.-20.5.2023
Ilmoittautumisaika: 10.10.2022-19.3.2023

- <https://www.chydenius.fi/fi/sosiaalitieteet/hae-opiskelemaan/systeminen-tyoote-sosiaalityon-urapolulla-opinnot>
- Opinnot alkavat ensi lukuvuonna 2023-2024
- Käy ennakkoon ilmoittautumassa edellä mainitulla sivulla, pidämme sinut ajan tasalla kurssien alkamisesta!

Lopuksi lukuvinkkejä

- Tammelin, M., & Mänttari-van der Kuip, M. (2021). Policy Alienation in Frontline Social Work—A Study of Social Workers' Responses to a Major Anticipated Social and Health Care Reform in Finland. *Ethics and Social Welfare*. <https://doi.org/10.1080/17496535.2021.1977836>
- THL Blogi: <https://blogi.thl.fi/kuinkalastensuojelun-sosiaalityo-saadaankukoistamaan-urapolkumallia-ehdotetaan-asiantuntijana-kehittymisen-tueksi/>

Käytetty kirjallisuus

- Dunderfelt, Tony (2010) Ilon psykologia.
- Gilbert, Paul (2009) The compassionate mind: A new approach to the challenge of life.
- Mönkkönen, Kaarina & Roos, Satu (2010) Työyhteisötaidot.
- Neff, K .D. (2003a) Self-compassion: An alternative conceptualization of a healthy attitude toward oneself. *Self and Identity*, 2, 85-102.
- Pessi, Birgitta & Martela, Frank & Paakkanen, Miia (toim.) *Myötätunnon mullistava voima*.
- Tukiainen, Maaretta (2016) *Mielen taidot*.
- Veikkolainen, Maarit & Pohjamo, Raija (2016) *Tunteiden syvät vedet. Kosketuskohtia psykoanalyttikko ja lastenlääkäri D. W Winnicottin teoreettisiin näkemyksiin*.

- **Kiitos mielenkiinnostanne!**